

ПРЕФИКСАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ СЛОВОТВОРЕННЯ У ШВЕДСЬКІЙ МОВІ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

PREFIXATION AS A MECHANISM OF WORD FORMATION IN THE SWEDISH LANGUAGE: LINGUISTIC ASPECT

Кульчицький В.І.,

orcid.org/0000-0003-4646-6861

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Державного податкового університету

Волкова Л.В.,

orcid.org/0000-0002-7007-4377

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Державного податкового університету

У статті досліджується префіксація як важливий механізм словотворення в сучасній шведській мові, що забезпечує розвиток лексичного складу мови. Мета статті – дослідити особливості префіксації в сучасній шведській мові, систематизувати та визначити функції префіксів у словотворенні та частотність їх застосування, а також проаналізувати їхню роль у формуванні нових лексичних одиниць. Визначено три основні групи префіксів: власне шведські префікси (похідні від давньоскандинавської); префікси, запозичені з латинської та грецької мов; префікси, запозичені та кальковані під впливом інших мов. Проаналізовано частотність використання різних груп префіксів у сучасному словнику, їх семантичні та функціональні особливості, включно з утворенням протилежних значень, підсиленням або зменшенням інтенсивності дії, позначенням колективності, первісності чи другорядності явищ. Дослідження проведено за допомогою корпусного аналізу сучасних шведських текстів, використовуючи цифровий інструмент Korp (Språkbanken, Гетеборзький університет), що дозволило оцінити продуктивність префіксів, їх інтеграцію в лексику та закономірності словотворення. Результати показали, що власне шведські префікси використовуються найчастіше (55%), латинські та грецькі префікси становлять 25%, а запозичені з інших мов – 20%. Наведено приклади словотворчих моделей із зазначенням зміни значення основи слова під впливом префіксації, що демонструють взаємодію між рідними та запозиченими елементами. Стаття показує, що префіксація не лише збагачує словник і підсилює виразальні можливості мови, а й відображає її адаптивність до культурних, наукових і технологічних змін. Дослідження забезпечує комплексний аналіз префіксації як інструменту розвитку лексичного та семантичного потенціалу мови та інтеграції міжнародних мовних елементів у сучасний словник.

Ключові слова: германські мови, префіксація, префікс, словниковий склад мови, збагачення словникового складу, творення слів, лексична одиниця.

The article investigates prefixation as an important mechanism of word formation in contemporary Swedish, which contributes to the development of the language's lexical system. The aim of the study is to examine the specifics of prefixation in modern Swedish, systematize and determine the functions of prefixes in word formation and the frequency of their use, as well as analyze their role in the creation of new lexical units. Three main groups of prefixes are identified: native Swedish prefixes (derived from Old Scandinavian); prefixes borrowed from Latin and Greek; and prefixes borrowed or calqued under the influence of other languages. The study analyzes the frequency of use of different groups of prefixes in the modern lexicon, their semantic and functional features, including the formation of opposite meanings, intensification or diminution of action, and the expression of collectivity, primacy, or secondary status of phenomena. The research was conducted using a corpus-based analysis of contemporary Swedish texts, employing the digital tool Korp (Språkbanken, University of Gothenburg), which allowed for evaluating the productivity of prefixes, their integration into the lexicon, and patterns of word formation. The results show that native Swedish prefixes are used most frequently (55%), Latin and Greek prefixes account for 25%, and prefixes borrowed from other languages make up 20%. Examples of word-formation models are provided, illustrating changes in the meaning of base words under the influence of prefixation and demonstrating the interaction between native and borrowed elements. The article demonstrates that prefixation not only enriches the lexicon and enhances the expressive potential of the language but also reflects its adaptability to cultural, scientific, and technological changes. The study provides a comprehensive analysis of prefixation as a tool for developing the lexical and semantic potential of the language and integrating international linguistic elements into the modern lexicon.

Key words: Germanic languages, prefixation, prefix, lexical composition, lexical enrichment, word formation, lexical unit.

Постановка проблеми. Словотворення – це фундаментальний лінгвістичний процес, який відображає динамічну еволюцію мови, дозволяючи їй адаптуватися до суспільних змін і постійно

розширювати словник у відповідь на культурний, науковий і технологічний розвиток. Словотворення забезпечує ефективне функціонування мови в умовах сталого розвитку суспільства [1].

Процеси словотворення є центральним аспектом лінгвістичних досліджень, оскільки вони відображають динамічний розвиток словника кожної мови та взаємодію між морфологією і семантикою. У шведській мові, як і в інших германських, префіксація відіграє важливу роль у збагаченні словникового складу. Префікси не лише змінюють значення базових слів, але й відображають історичні контакти, культурні зрушення та лінгвістичні запозичення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціонування та розвиток словника шведської мови є актуальним питанням в системі лінгвістичних досліджень. Г. Йозефсон вивчала словотворення шведської мови [7]; А. Інґвес і Т. Ліндстрьом Тідерман досліджували префіксацію як важливий елемент швидкого засвоєння нових лексичних одиниць [6]; Г. Гріґоніте та ін. досліджували моделі шведифікації латинських та грецьких афіксів у клінічному тексті та здійснили аналіз процесу адаптації латинських і грецьких префіксів у шведському медичному дискурсі [5]; Ф. Кларссон розробив комплексний морфологічний аналізатор для шведської мови, що дозволяє детально досліджувати структуру слова [8]. Водночас в сучасних дослідженнях українських вчених-лінгвістів ще не отримало належного висвітлення питання префіксації у шведській мові.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити особливості префіксації в сучасній шведській мові, систематизувати та визначити функції префіксів у словотворенні та частотність їх застосування, а також проаналізувати їхню роль у формуванні нових лексичних одиниць.

Виклад основного матеріалу. Словотвір є центральним механізмом еволюції будь-якої мови, що відображає не лише її внутрішню морфологічну структуру, але й її адаптивність до соціальних, культурних та наукових змін. У шведській мові префіксація відіграє особливо значну роль у збагаченні словникового складу, дозволяючи мовцям створювати відтінкові значення, виражати протилежні та інтегрувати запозичені елементи з латинської, грецької та інших мов. Розуміння цих процесів важливе для пояснення динамічної взаємодії між рідними та запозиченими морфологічними одиницями, а також для постійного розвитку шведського словникового запасу в сучасному лінгвістичному та освітньому контекстах.

Префіксація – це процес додавання морфеми на початок базового слова, що змінює або розширює його значення. На основі аналізу словника шведської мови визначено три основні групи префіксів:

– власне шведські префікси (похідні від давньоскандинавської), як-от: o-, ur-, sam-, van-, bi-, miss-, be-, för-, över-, under-, in-;

– префікси, запозичені з латинської та грецької мов, як-от: anti-, pro-, sub-, inter-, trans-, ultra-;

– префікси, запозичені та кальковані під впливом інших мов, як-от: super-, mega-, hyper-, mini-, maxi- тощо [6].

Відповідно до проведеного аналізу частоти використання префіксів у сучасній шведській мові встановлено, що власне шведські префікси домінують у процесі словотворення, складаючи 55% від загальної кількості вживаних префіксів. Це свідчить про високу продуктивність рідних морфем, що інтегровані в повсякденну лексику і активно застосовуються для утворення нових іменників, дієслів та прикметників із різними семантичними відтінками, включаючи позначення колективності, протилежності, первісності або інтенсивності дії.

Префікси, запозичені з латинської та грецької мов, становлять 25% від загальної частоти, що відображає історичний вплив класичних мов на шведську лексику, особливо в науково-технічному, академічному та книжному дискурсах. Ці префікси, як-от anti-, pro-, sub-, inter-, trans- та ultra-, часто зберігають своє класичне значення, водночас адаптуючись до морфологічної системи шведської мови.

Префікси, запозичені та кальковані під впливом інших мов, зокрема англійської, французької чи німецької, складають 20% від загальної частоти. Вони найчастіше використовуються для позначення ступеня, розміру або інтенсивності, наприклад super-, mega-, hyper-, mini-, maxi-, і демонструють сучасну здатність шведської мови інтегрувати міжнародні елементи, збагачуючи словниковий склад та стилістичні можливості мовлення.

Відсотки частоти використання різних груп префіксів були визначені шляхом корпусного аналізу сучасних шведських текстів, виконаного з використанням цифрового інструменту Корп (Språkbanken, Гетеборзький університет) [9]. Такий підхід дозволив кількісно оцінити продуктивність префіксів, простежити закономірності їх застосування та проаналізувати взаємодію рідних і запозичених елементів у процесі словотворення (рис. 1).

Вищезазначений поділ дозволяє систематично розглянути функції та значення префіксів у шведській мові, проаналізувати їх морфологічні й семантичні особливості та простежити взаємодію власне шведських та запозичених елементів у словотворенні. Далі детально розглянемо кожен з трьох груп префіксів.

Рис. 1. Частота використання різних груп префіксів у шведській мові

Власне шведські префікси є фундаментальним компонентом морфологічної системи мови, що відображає як історичний розвиток, так і семантичну точність. Вони є продуктивними інструментами для створення іменників та дієслів, що передають значення, включаючи поняття походження, колективності, протиставлення та інтенсивності. Вивчення цих префіксів дозволяє лінгвістам відстежувати закономірності лексичного розширення мови та розуміти, як шведська мова структурує та диференціює поняття за допомогою морфологічних процесів.

Префікс *ur-* використовується для утворення іменників, що позначають початкові явища або першооснови: *en urkälla* – «первинне джерело» (пор. *en källa* – «джерело»), *en urkraft* – «первісна сила» (пор. *en kraft* – «сила»); позначення дуже стародавніх об'єктів чи явищ: *ett urtidsdjur* – «доістотна тварина» (пор. *ett djur* – «тварина»), *ett urtidssamhälle* – «первісне суспільство» (пор. *ett samhälle* – «суспільство»); позначення чогось, що нагадує своєю сутністю давнє або первісне: *ett urberg* – «кристалічний, дуже давній скельний масив» (пор. *ett berg* – «гора, скеля»), *ett urväsen* – «первісна істота» (пор. *ett väsen* – «істота, сутність») [6].

Префікс *sam-* у шведській мові найчастіше використовується для творення іменників, у значенні яких закладено поняття спільності. Це може бути, наприклад, узгодженість, гармонійність, збіг: *en samstämmighet* – «єдність, згода» (пор. *en stämma* – «голос, настрій»), *en samhörighet* – «спільність, почуття належності» (пор. *hörighet* – «залежність, належність»); а також колективна дія: *ett samarbete* – «співпраця» (пор. *ett arbete* – «робота»), *en sammanslutning* – «об'єднання» (пор. *en slutning* – «замикання, завершення»). За своїм

значенням префікс *sam-* приблизно відповідає українському спів- (співпраця, співжиття, співзвуччя) [3].

Префікс *van-* використовується для утворення іменників, що виражають протилежність або негативний відтінок значення слова-основи. Він може позначати протилежний стан або явище: *vanära* – «безчестя, ганьба» (пор. *ära* – «честь, слава»), *vanvård* – «занедбаність, поганий догляд» (пор. *vård* – «догляд, турбота»); негативний або дефектний стан: *vanställning* – «потворність, каліцтво» (пор. *ställning* – «положення, постава»), *vanrykte* – «погана слава» (пор. *rykte* – «слава, чутка»); а також брак, нестача або відсутність позитивної якості:

vanheder – «безчестя» (пор. *heder* – «честь, порядність»), *vantrivsel* – «дискомфорт, незатишність» (пор. *trivsel* – «затишок, комфорт») [4].

Префікс *o-* у шведській мові використовується для творення іменників, із новим, переважно негативним або протилежним значенням. Зокрема, реалізує такі основні функції:

– позначення надмірності чи викривлення значення: *ett oväsen* – «сильний шум, галас» (пор. *ett väsen* – «сутність, істота»), *ett oskick* – «шкідлива, надмірно погана звичка» (пор. *ett skick* – «стан, спосіб»), *ett ofant* (застар.) – «величезний, неосяжний» (пор. *fant* – «мрія, уява», давніше «вгадка»);

– творення іменників із протилежним значенням до вихідних слів: *ett oväder* – «негода» (пор. *ett väder* – «погода»), *en oreda* – «безлад» (пор. *en reda* – «лад, порядок»), *en ovän* – «недруг, ворог» (пор. *en vän* – «друг»);

– творення іменників із значенням осуду, негативної оцінки явища чи дії: *ett ofog* – «бешкет, шкода» (пор. *ett fog* – «підстава, причина»), *ett otyg* – «шкідлива річ, неподобство» (пор. *ett tyg* – «річ, предмет»), *en oredlighet* – «нечесність» (пор. *en redlighet* – «чесність») [4].

Префікс *bi-* найчастіше виражає значення другорядності або побічності: *en bibe tydelse* – «побічне значення» (пор. *en betydelse* – «значення»), *en biflod* – «притока» (пор. *en flod* – «річка»), *en bisyssla* – «побічне заняття» (пор. *en syssla* – «заняття») [3].

Префікс *miss-* у шведській мові надає іменникам переважно негативного відтінку значення, виражаючи осуд, невдачу або небажаний стан. Він позначає неправильність або хибний результат: *ett misshugg* – «невірний удар» (пор.

ett hugg – «удар»), *en misskrivning* – «описка» (пор. *en skrivning* – «письмо»), *ett missgrepp* – «помилка, промах» (пор. *ett grepp* – «схоплення, прийом»). Приклади слів із негативною оцінкою: *ett missbruk* – «зловживання» (пор. *ett bruk* – «вживання»), *ett missförstånd* – «непорозуміння» (пор. *ett förstånd* – «розуміння»), *ett misslyckande* – «невдача, провал» (пор. *ett lyckande* – «успіх»), а також назви негативних душевних станів: *ett missnöje* – «незадоволення» (пор. *ett nöje* – «задоволення, розвага»), *ett missbehag* – «неприємне відчуття, досада» (пор. *ett behag* – «приємність, насолода»), *ett missöde* – «нещастя, неприємність» (пор. *ett öde* – «доля») [4].

Префікс **be-** переважно використовується для творення дієслів, а також іменників, що виражають спрямованість дії на об'єкт або інтенсифікацію: *befria* – «визволяти» (пор. *fri* – «вільний»), *befukta* – «зволожувати» (пор. *fukt* – «волога»), *betäcka* – «покривати» (пор. *täcka* – «накривати»), *belägga* – «покривати, документувати» (пор. *lägga* – «класти»); іменники: *behov* – «потреба», *begär* – «бажання» [2].

Префікс **för-** використовується для творення іменників, прикметників і дієслів із значенням попередності, надмірності або негативного відтінку: *förarbete* – «підготовча робота» (пор. *arbete* – «робота»), *förhistoria* – «передісторія»; надмірність: *förväxa* – «перерости» (пор. *växa* – «рости»); негативний відтінок: *fördom* – «упередження» (пор. *dom* – «суд») [2].

Префікс **över-** виражає значення «над-», «пере-», «понад» або «надмірність»: *övergång* – «перехід» (пор. *gång* – «хода»), *överbrygga* – «перекинути міст» (пор. *brygga* – «міст»); надмірність: *övervikt* – «надмірна вага» (пор. *vikt* – «вага»), *överdos* – «передозування»; переносне значення: *övertag* – «перевага» (пор. *tag* – «хватка»), *överlägsenhet* – «зверхність» [3].

Префікс **under-** позначає «під», «недо-», «нижчий ступінь»: просторове значення: *underjord* – «підземелля» (пор. *jord* – «земля»), *undervatten* – «підводний»; недостатність: *underskott* – «дефіцит» (пор. *skott* – «внесок»), *undernäring* – «недоїдання» (пор. *näring* – «пожива»); підлеглість: *underordnad* – «підлеглий» (пор. *ordna* – «упорядковувати») [2].

Префікс **in-** виражає напрямок «в, у середину» або має значення «заперечення»: рух усередину: *införa* – «впроваджувати» (пор. *föra* – «вести»), *inkomma* – «надходити» (пор. *komma* – «приходити»); включення: *inträde* – «вступ, вхід» (пор. *träda* – «крокувати»), *insats* – «внесок, ставка»; заперечення: *inkorrekt* – «неправильний», *inaktiv* – «неактивний» [3].

Отже, власне шведські префікси є основоположними для морфологічної системи мови та відображають її історичний розвиток. Вони використовуються для творення слів, що виражають належність, спільність, протиставлення, інтенсивність та різні відтінкові значення.

Шведська мова, як і багато інших європейських мов, зазнала значного впливу латинської та грецької мов, зокрема через християнство, науку, філософію, а пізніше й академічний дискурс. Починаючи з християнізації Скандинавії і впродовж епохи Відродження, Просвітництва та сучасної глобалізації, шведський словник поглинув широкий спектр префіксів з класичних мов. Ці префікси зазвичай потрапляли до шведської мови через церковну латину, німецьку або французьку, а пізніше через англійську, особливо в галузі науки та техніки. Вплив латинської та грецької мов значно збагатив словник шведської мови, особливо в науковому та академічному контекстах. Нижче розглянемо префікси, запозичені з латинської та грецької мов та їх функції.

Префікс **anti-** (від грец. *ἀντί* «проти, навпроти») виражає протидію, опір або протилежність чомусь, наприклад *antibiotika* – «антибіотики» (речовини проти бактерій), *antisocial* – «антисоціальний» [3].

Префікс **pro-** (від лат. *pro* «за, на користь») позначає підтримку, прихильність або «за» щось, наприклад *prodemokratisk* – «продемократичний», *prolog* – «пролог» (вступ перед основним текстом), *proeuropéisk* – «проєвропейський» [3].

Префікс **sub-** (від лат. *sub* «під, нижче» вказує на нижче розташування, підпорядкованість чи другорядність, наприклад *subkultur* – «субкультура», *subtropisk* – «субтропічний», *subvention* – «субсидія, дотація» [4].

Префікс **inter-** (від лат. *inter* «між, серед») виражає взаємозв'язок, взаємодію чи спільність між елементами, наприклад *interkulturell* – «інтеркультурний», *internationell* – «інтернаціональний», *interaktion* – «взаємодія» [3].

Префікс **trans-** (від лат. *trans* «крізь, по той бік, за») позначає рух, перехід або зміну з одного стану в інший, наприклад *transport* – «транспорт» (перенесення через простір), *transnationell* – «транснаціональний», *transformera* (інф.) – «трансформувати» [3].

Префікс **ultra-** (від лат. *ultra* «поза, надмірно») вказує на надмірність, крайню ступінь або вихід за межі, наприклад *ultraviolet* – «ультрафіолетовий», *ultranationalistisk* – «ультранационаліст» (як іменник) / «ультранационалістичний» (як прикметник), *ultramodern* – «ультрасучасний» [3].

Префікси латинського та грецького походження у шведській мові відображають трива-

лий процес культурного та інтелектуального міжнародного обміну. Вони становлять вагомий прошарок словникового складу шведської, забезпечуючи точність вираження у науці, політиці та культурі. На відміну від власне шведських префіксів, які глибоко інтегровані у повсякденну лексику, латинські та грецькі префікси здебільшого формують книжний і спеціалізований пласт лексики, сприяючи стилістичному та функціональному розмаїттю мови.

У сучасній шведській мові вживаються також префікси, запозичені з інших мов, як-от: *super-*, *mega-*, *hyper-*, *mini-*, *maxi-*. Вони часто використовуються як у повсякденній, так і в науковій мові для позначення ступеня, розміру чи інтенсивності. Ці префікси сприяють збагаченню словникового запасу та відображають міжнародний лінгвістичний вплив на шведську мову.

Префікс *super-* (від лат. *super* «над, понад») у сучасній шведській активно використовується під впливом англійської) вказує на надмірність, винятковість або перевагу, наприклад *superhjälte* – «супергерой», *supermarknad* – «супермаркет», *supermodern* – «суперсучасний» [3].

Префікс *mega-* (від англ. *mega-*, грец. *μέγας* «великий») вказує на дуже великий розмір, масштаб або ступінь, наприклад *megastor* – «гігантський», *megafon* – «мегафон», *megahit* – «мега-хіт» [2].

Префікс *hyper-* (від грец. *ὑπέρ* «над, понад») вказує на надмірність, надзвичайну інтенсивність або перебільшення, наприклад *hyperaktiv* –

«гіперактивний», *hyperlänk* – «гіперпосилання», *hypertension* – «гіпертонія» [4].

Префікс *mini-* (від лат. *minimus* «найменший»), у сучасній шведській поширене завдяки англійській) вказує на зменшений розмір або спрощену версію чогось, наприклад *minibil* – «маленька машина», *miniatyr* – «мініатюра», *minimarket* – «мінімаркет» [2].

Префікс *maxi-* (від англ. *maxi* «великий, максимальний») вказує на збільшений розмір або максимальний ступінь, наприклад *maxiklänning* – «довга сукня, максі-сукня», *maxikjol* – «довга спідниця», *maxidos* – «максимальна доза» [2].

Отже, використання цих префіксів демонструє, як шведська мова адаптує та інтегрує міжнародні елементи для вираження відтінків збільшення, зменшення, інтенсивності та перебільшення. Це явище підкреслює динамічність мови та її здатність розвиватися разом зі світовими тенденціями.

Висновки. Префіксація у шведській мові демонструє динамічну взаємодію між рідними морфологічними процесами та запозиченими елементами. Хоча префікси, похідні від давньоскандинавської мови, залишаються продуктивними, приплив латинських, грецьких, німецьких та англійських елементів підкреслює відкритість шведської лексики до зовнішнього впливу. Цей процес не лише збагачує мову лексично, але й відображає історичний та культурний розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кульчицький В. І., Стрільчук А. І. Суфіксація як спосіб творення іменників у сучасній шведській мові. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип. 36. С. 94–98.
2. Словник онлайн. URL: <https://1701.slovaronline.com/> (дата звернення: 09.08.2025).
3. Dictionary.com. URL: <https://dict.com/> (дата звернення: 12.08.2025).
4. Glosbe. URL: <https://uk.glosbe.com/sv/uk> (дата звернення: 29.08.2025).
5. Grigonytė G., Kvist M., Wirén M., Velupillai S., Henriksson A. Swedification patterns of Latin and Greek affixes in clinical text. *Nordic Journal of Linguistics*. 2016. Vol. 39. No. 3. P. 285–321.
6. Ingves A., Lindström Tiedemann T. Prefix i svenskan – en ordinlärningsresurs för inlärare av svenska som andraspråk? *Svenskans beskrivning: Del I. Örebro* : Örebro universitet, 2024. S. 324–343.
7. Josefsson G. Derivation by means of prefixation. *Minimal Words in a Minimal Syntax: Word formation in Swedish*. Amsterdam : John Benjamins, 1998. P. 133–145.
8. Karlsson F. SWETWOL: A comprehensive morphological analyser for Swedish. *Nordic Journal of Linguistics*. 2020. Vol. 43. No. 2. P. 123–150.
9. Språkbanken, Гетеборзький університет. Корп: Корпусний інструмент для шведської мови. URL: <https://spraakbanken.gu.se/korp> (дата звернення: 12.08.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025